

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Mágocs-ér (HUKM20006) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Együttműködő partner

RESPECT Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Müller Zoltán

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Fülöp Gyula

Közreműködő szakértők

Dr. Deák József Áron

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Dr. Estók Péter

Sallai Zoltán

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	6
1. A terület azonosító adatai.....	7
1.1. Név.....	7
1.2. Azonosító kód.....	7
1.3. Kiterjedés.....	7
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	7
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	7
1.4.2. Jelölő fajok.....	7
1.4.3. Jelölő értéknek javasolt faj.....	7
1.5. Érintett települések.....	7
1.6. Egyéb védeltségi kategóriák.....	8
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	8
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	8
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	8
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	8
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	8
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	9
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv.....	9
1.7.7. Egyéb tervek.....	9
2. Veszélyeztető tényezők.....	11
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	14
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	14
3.2. Kezelési javaslatok.....	14
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	14
3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok.....	14
3.2.1.2. Kezelési egységek.....	15
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	27
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	27
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	27
3.2.5. Mellékletek.....	28
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	32
3.3.1. Agrártámogatások.....	32
3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer.....	32
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer.....	33
3.3.2. Pályázatok.....	35
3.3.3. Egyéb.....	36
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	36
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	36
3.4.1.1. Érintettek elektronikus levélben történő megkeresése és tájékoztatása.....	36
3.4.1.2. Honlap és email-cím.....	36
3.4.1.3. Sajtóközlemény és hirdetés.....	36
3.4.1.4. Jegyzőkönyvezett terepbejárás.....	36
3.4.1.5. Gazdafórum.....	37
3.4.1.6. Önkormányzati közzététel.....	37
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	37
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	39
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	41
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	42
1.1. Környezeti adottságok.....	42

1.1.1. Éghajlati adottságok.....	42
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	42
1.1.3. Talajtani adottságok.....	42
1.2. Természeti adottságok.....	42
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	44
1.2.1.1. Pannon szikes sztyeppék és mocsarak.....	44
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	45
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	45
1.2.3.1. mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>).....	46
1.2.3.2. vidra (<i>Lutra lutra</i>).....	46
1.2.4. A tervezési területen jelölőnek javasolt közösségi jelentőségű állatfajok.....	47
1.2.4.1. szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>).....	47
1.2.5. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	48
1.3. Területhasználat.....	48
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	48
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	48
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	49
1.3.3.1. Mezőgazdaság.....	49
1.3.3.2. Erdészet.....	49
1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat.....	49
1.3.3.4. Vízgazdálkodás.....	51
1.3.3.5. Turizmus.....	51
1.3.3.6. Ipar.....	52
1.3.3.7. Infrastruktúra.....	52
1.3.3.8. Egyéb.....	52
2. Felhasznált irodalom.....	53
3. Térképek.....	54

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve: Mágocs-ér   kiemelt   jelentőségű
természetmegőrzési terület (kjkTT)

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója: HUKM20006

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése: 126 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- * kiemelt jelentőségű élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- vidra (*Lutra lutra*)

1.4.3. Jelölő értékek javasolt faj

- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Érintett terület (ha)
Csongrád megye	
Árpádhalom	13,0117
Nagymágocs	57,4506
Szentes	8,0148
Békés megye	
Csorvás	9,1023
Gádoros	3,5878
Nagyszénás	14,9143
Orosháza	19,9185

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A terület a Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó övezetével 91,73 %-ban, pufferterületével 8,27 % területi átfedésben van.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület nem érint egyedi jogszabályban létesített védett területet, ex lege védett területet, így kezelési terv sem készült rá.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. Törvény
- Békés megye megyei területrendezési terve (11/2012. (VI.27.) önkormányzati rendelettel módosított 15/2005. (X.7.) KT. sz. rendelet)
- Csongrád megye területrendezési terve (10/2012. (III. 19.) önkormányzati rendelettel módosított 21/2005. (XII. 1.) önkormányzati rendelete)

Az érvényben lévő településrendezési eszközök az Országos Rendezési Tervkataszter alapján az érintett településeken az alábbiak (HÉSZ: Helyi Építési Szabályzat):

Terv címe	Önkormányzati rendelet/határozat éve, száma	Vonatkozás	Hatálybalépés
Csorvás, szabályozási terv és HÉSZ	7/2004 (II.27.) önkormányzati rendelet	teljes település	2004.02.27.
Gádoros, szabályozási terv és HÉSZ	18/2005. (X. 27.) önkormányzati rendelet	teljes település	2005.10.27.
Nagyszénás, szabályozási terv és HÉSZ	15/2011. (V. 25.) önkormányzati rendelet	teljes település	2011.05.25.
Orosháza, szabályozási terv és HÉSZ	9/2007. (V.11.) önkormányzati rendelet	teljes település	2007.05.11.
Orosháza, szabályozási terv és HÉSZ - módosítás	10/2011. (V. 30.) önkormányzati rendelet	teljes település	2011.05.30.
Nagymágocs, szabályozási terv és HÉSZ	9/2006. (VI.16.) önkormányzati rendelet	teljes település	2006.06.16.
Szentes Város Helyi építési szabályzatának és Szabályozási tervének módosítása	13/2014. (VII.15.) önkormányzati rendelet	teljes település	2014.07.15.
Szentes Város Helyi építési szabályzata és Szabályozási terve	5/2009. (III.09.) Kt rendelet	teljes település	2009.03.09.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A területet érintő körzeti vadgazdálkodási tervek a területileg illetékes megyei kormányhivataloknál lelhetők fel. Melyek a jogszabályoknak megfelelően egységesen a 2007 – 2017-es időszakra vonatkoznak. A tervek az alábbi vadásztársasági területi kódszámokkal kerültek benyújtásra.

04-954310-1-4-1
04-953710-1-4-1

Dózsa Vadásztársaság - Orosháza
Csorvási Vadásztársaság - Csorvás

04-953620-1-4-1	Petőfi Vadásztársaság - Nagyszénás
04-953610-1-4-1	Nimród Vadásztársaság - Gádoros
04-954220-1-4-1	Széchenyi Vadásztársaság - Orosháza
06-802630-1-4-1	Árpádalmi Községi Vadásztársaság - Árpádhalom
06-802610-1-4-2	OMVV Vadgazdaság - Árpádhalom
06-802620-1-4-1	Nagymágocsi Farmer Kft. - Nagymágocs
06-802710-1-4-1	Szentesi Új BARázda Vadásztársaság - Szentes

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási tervek a tervezési területre nem készültek, mivel nincsenek halászati víztérként nyilvántartva.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A terület a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza részvízyűjtőjéhez, annak az *Alsó-Tisza bal part* tervezési alegységhez (2-19 Kurca alegység) tartozik(1042/2012. (II. 23.) Kormányhatározat, felülvizsgálat: 2015.12.22.).

1.7.7. Egyéb tervek

A területre vonatkozóan, az itt előforduló védett, illetve Natura 2000 fajok tekintetében jelenleg nincs aktuális fajvédelmi terv érvényben.

Területre vonatkozó jogszabályok

A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok:

- A TANÁCS 92/43/EGK IRÁNYELVE (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről („*Élőhelyvédelmi Irányelv*”);
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet;
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet;
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény;
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KoM rendelet;
- Fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól szóló 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet;
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény;
- A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelete az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról;
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény;
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet;
- A Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet;
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet;

- A nem termelő mezőgazdasági beruházások támogatásáról szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet;
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet;
- 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről;
- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról;
- 220/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól és módosításai ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról;
- 379/2007. (XII. 23.) Kormányrendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról;
- 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	2	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a völgytető felső szélén a jó termőképességű csernozjom talajokat igyekeznek megszántani, így a gyepek szántók felőli szélén a kisebb mértékű beszántások is gyakori veszélyeztető tényezők.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	12,8	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a pásztorkodás felhagyása általános probléma az egész Mágocs-ér mentén. A legeltetés elmaradása miatt spontán cserjésedési folyamatok indulhatnak meg, amelyek közt özönnövényeket is találhatunk. A legeltetés hiánya miatt különösen az 1530-at képviselő mézpázsitos szikfokok, vakszik és ürmöspuszta mikrofoltok tűnhetnek el, amelyek a csatorna által segített kilúgozó körülmények közt elengedhetetlenek a sók talajfelszín közelében tartásában, a fenti élőhelytípusok talajigényének kialakításához (tömörödött talajok).
F03.01.01	Vadak károkozása	M	20	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a tájban egyre inkább terjeszkedő vaddisznó-állomány túrása jelent és jelenthet a jövőben növekvő problémát. A vaddisznó megtelepedését a nagytáblás kukoricások, a telepített tölgyesek és a völgy nádasodó rétjei, nádas mocsarai is elősegítik, s a vadetetés, vadszaporítás is hozzájárul az állomány növekedéséhez. A gyepek közül elsősorban a 1530 szárazabb élőhelyei (cickórós puszták) vannak kitéve a vaddisznó túrásának a tápnövények miatt.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	23	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): az idegenhonos inváziós fajok terjeszkedése már jelenleg is a terület 23,6%-án problémát jelent, de ez az arány a kezelés megszűnésével, az esetleges erdőtelepítésekkel (különösen invazív fásszárúak esetén) még tovább nőhet. Az özönnövények tömeges elszaporodása átalakítja a természetes élőhelyek szerkezetét, számos fajt kiszorít és egyes esetekben a környezetet olyan mértékben átalakítja, hogy az eredeti élőhely visszaalakítása rendkívül nehézé válik. A 1530 szikes rétjein az ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>) előfordul.
J02.05.02	belvízviszonyok megváltoztatása	H	50	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): vízlevezetésekkel megváltoztatott vízviszonyok miatt az élőhelyek gyorsabban kiszáradnak. Ezzel az élőhely fajgazdagsága csökken. A belvizek tartósságának csökkenése különösen az 1530 élőhelycsoportra van negatív hatással. Ez által ugyanis nincs lehetőség a talajoldatok bepárlódására. A belvizek gyors levezetése a gyors tavaszi talajvízszint-süllyedés miatt a sófelhalmozódási szint is csökken, ami mindegyik 1530-ba sorolt élőhely esetén fajszegényedéssel, jellegtelenedéssel, gyomosodással jár.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	50	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a szukcessziós folyamatok hatására a gyepek becserjésednek-beerdősülnek. E folyamatokban az özönnövények is részt vesznek. A kezelés hiánya miatt a száraz cserjések fajjai

				(gyepürózsa (<i>Rosa canina</i>), kökény (<i>Prunus spinosa</i>), egybibés galagonya (<i>Crataegus monogyna</i>)) is terjeszkedésnek indulhatnak, amelyek jelenleg is jelen vannak a területen elszórt állományokban. A tápanyag-felhalmozódás, a víztöbblet, a kilúgozódás és a kezelés hiánya együttesen elősegíti szikes réteken (1530) a nád (<i>Phragmites australis</i>) terjeszkedését. A faji összetétel változásának másik iránya a degradálódás, a jellegtelenedés, ami első sorban a tápanyagtúlerhelésnek, a kezelés lokális hiányának, a gyomosodásnak, a propagulumhiánynak köszönhető.
H01	felszíni vizek szennyezése	H	50	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A tisztított szennyvizek, termásvíz szennyezések hatására a nagytestű kagylók állományai visszaszorulhatnak, ami magával vonja a szivárványos ökle populációjának a csökkenését is. Vidra (<i>Lutra lutra</i>): a halállományon keresztül negatívan hat a faj állományára
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	50	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A szennyezett szakaszokon nagyobb arányban jelennek meg az ezüstkárász (<i>Carassius gibelio</i>), razbóra (<i>Pseudorasbora parva</i>), fekete törpeharcsa (<i>Ictalurus melas</i>) és a naphal (<i>Lepomis gibbosus</i>) egyedei, melyek jelenléte negatívan befolyásolhatja az őshonos faunaelemek, így a közösségi jelentőségű fajok állományait is.
J02.02.01	üledékkotrás, kitermelés	H	50	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): a szivárványos ökle populációira az élő- és szaporodóhelyein végzett kotrások, mellyel a nagytestű kagylók egy részét is eltávolítják, negatív hatásúak
J02.10	vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból	M	25	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): a faj állományára káros a parti zonáció bolygatása
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.01	Gazdálkodás intenzívebbé válása	M	10	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Mivel nagy táblás, nagyüzemi szántók övezik a Mágocs-eret teljes hosszában, így indirekt módon a gazdálkodás intenzívebbé válása kockázatokat jelent. Indirekt módon a területet övező szántókon használt vegyszerek, tápanyag-utánpótlás túlzott mértéke a talajvízáramlásokkal az ősmederbe, illetve a csatornába juthatnak, ami negatívan kihat a fajkészletre gyomosodást, jellegtelenedést okozva. A tápanyagtöbblet a tápanyagdúsabb környezetet kedvelő gyomokra szelektálhat. A túlzott tápanyagutánpótlás által növekedhet a talajok szerves anyag tartalma. A túlzott tápanyagterhelés, nem megfelelő vegyszerhasználat a sziktelenedési folyamatokat is elősegíti, ami az 1530 élőhelycsoportra hat negatívan.
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	12,8	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A kaszálás elmaradása miatt spontán cserjésedési folyamatok indulhatnak meg, amelyek közt özönnövényeket is találhatunk. Lágyszárú özönnövények megjelenése, terjeszkedése sem kizárt a jövőben. A szukcesszió folyamán főleg a megmaradt lőszgyepek (6250) tűnhetnek el becserjésedésük, beerdősülésük által, amiben várhatóan az invazív fajok szerepe (ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), amerikai kőrís (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>), esetleg akác

				(<i>Robinia pseudo-acacia</i>)) nagy lehet.
B01.02	Beerdősítés, fásítás őshonos fajokkal	M	12,4	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a legszikesebb termőhelyek kivételével a Mágocs-ér menti gyepek mindegyikén jelenleg és a jövőben felvetődő probléma a gyepeken történő erdőtelepítés, akár őshonos fajokkal, amire jelenleg is van példa (kocsányos tölgyesek, hazai nyarasok). Az erdőtelepítés a fenti Natura 2000-es gyepeken e jelölő élőhelyek eltűnését okozza. A megváltozott mikroklíma és a fajok közti verseny és számos nyílt gyepi faj túlélését kétségessé teszi még ezen erdőtelepítésekben is.
M01.02	Aszály, csapadékmennyiség csökkenése	M	50	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a csapadékmennyiség csökkenése, az aszály fokozódása hatására a gyengülő talajvízáramlások miatt a sós talajvíz nem lesz érzékelhető a sziki közösségek számára, így a kilúgozódás által az sziktűrő közösségek eltűnésére, sztyeppesedésére lehet számítani. A talajvízhatásra és a felszínközeli sófelhalmozódásra érzékeny szikfok, vakszik, ürmös szikes közösségek a legérzékenyebbek e tekintetben, főleg ezek eltűnésére, átalakulására lehet számítani, ami a faji és élőhelyi diverzitást is csökkentheti. A B6 szikes mocsarak nádassá történő átalakulása várható a fenti folyamatok miatt a szikes mocsarak kilúgozódása miatt. Vidra (<i>Lutra lutra</i>): a Mágocs-érben várható a vízmennyiség csökkenése, ez táplálékállatokra károsan hat, így a vidrára is.
F02.03.02	horgászat	L	5	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): Hosszútávon ugyancsak állománycsökkenéshez vezethet az egyre növekvő horgászati terhelés is, korábban rendszeresen használt csalihal volt.
K03.04	Ragadozás (predáció)	L	5	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): a vidra és róka okozta predáció csökkenti az állomány nagyságot
G05.11	közúti ütközésből eredő sérülés vagy pusztulás	L	1	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): sok vidra esik a közúti közlekedés áldozatául, elsősorban a revírt kereső, kóborló fiatal állatok közül

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Mágocs-ér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a közösségi jelentőségű élőhelyek (Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440)), valamint a közösségi jelentőségű fajok (mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*)) élőhelyei állapotának javítása a vízgazdálkodáshoz és a gyepgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését az ökológiai vízigény biztosítása, a jó kémiai és biológiai állapot elérése, a természetesebb parti zonáció fenntartása szolgálja. A gyepgazdálkodás tekintetében pedig a megfelelő gyephasználat kidolgozása, pásztorkodás és kaszálás fenntartása. Ezek a célok a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.” Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv. Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok

A víztest jó ökológiai állapotának fenntartásához szükséges lenne a vízháztartás stabilabbá tétele, a vízborítás tartósságának növelése. A feliszapolódott mederszakaszoknál szükség lehet részleges mederkotrásra. Ott, ahol a csatorna sűrű erdők között kanyarog, javasolt a partszegélyt benövő, illetve a vízbe borult idegenhonos fásszárúak eltávolításával a parti sáv részleges felnyitása. Hosszú

távú megoldást az egykori természetes vízrendszer, – melyhez a Mágocs-ér is tartozott, – realitásokhoz igazodó felélesztése jelenthet. Ennek kidolgozása jelen fenntartási terv lehetőségein túl mutat.

Környezetvédelmi szabályozáson és hatósági ellenőrzésen keresztül megoldandó feladat a víztestet érő mezőgazdasági, ipari és kommunális szennyezések és terhelések minimalizálása.

A kotrások során törekedni kell az összefüggő partszegélyi nádasok fenntartására. A nádasok és más természetes élőhelyek területén a zagyelhelyezés kerülendő. Egyes, a feltöltődés és a vízhiány hatására kiszáradó nádasokban diszpergáltan és foltszerűen pionír fásodás indult meg. Változatlan vízháztartás mellett várható részleges szukcesszionális beerdősődésük. Ebbe a természetes folyamatba a magasabb térszínen található nádasok esetében kisebb kezelések kivül (tájidegen fásszárúak eltávolítása) nem szükséges beavatkozni. A nádasok, cserjések és a tájidegen inváziós fajok gyepéken történő terjeszkedésének megakadályozását, a kialakult állományok visszaszorítását célzott természetvédelmi beavatkozások, illetve a kaszálás és szarvasmarha-legeltetés segíthetik.

Elérendő a meglévő erdők szerkezetének és fajkészletének természetsszerűbbé alakítása. Hosszú távú cél a termőhelyi adottságok figyelembe vételével a tájra jellemző potenciális természetes erdő típusok foltjainak felnevelése. Az idegenhonos fásszárú állományok mihamarabbi letermelése, eltávolítása, a szaporítóanyag-források csökkentése, helyükön természetsszerű élőhelyek ki- vagy visszaalakítása az egyik legfontosabb természetvédelmi feladat a területen, melytől a legnagyobb mértékű természetes élőhely- és fajdiverzitás növekedés várható. Táj- és élőhely-mintázati szempontból vizsgálandó az erdőterületek jelenlegi elhelyezkedésének megfelelősége, s amennyiben szükséges, javasolt a gyep-erdő mozaikok arányainak csereerdősítéssel történő javítása.

A magán erdőgazdálkodók szerepvállalásának erősítése szaktanácsadás, célzott támogatási források révén, másodsorban – elegendő erőforrás rendelkezésre állása esetén (szakember, költségkeret) – az erdőterületek állami tulajdonba és nemzeti park igazgatósági vagyongazdálkodásba vétel útján.

A meglévő szántók élőhely-rekonstrukciós program keretében történő visszagyepesítése (felhagyás, spontán gyepesedés és gyepesítés) és erdősítése támogatandó célkitűzés. A tervezés során a természeti adottságok figyelembe vételével több élőhelyes, (pl. gyep, erdőfolt vagy facsoport) változatos mozaikok kialakítása javasolt.

A szántókon környezetkímélő, lehetőleg tájfajták vetésével végzett növénytermesztés a rövid és középtávú cél. A Natura 2000 terület határzónájában történt természetes élőhely elszántások esetében az eredeti állapot helyreállítása javasolt.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A Mágocs-ér Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 5 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2014-ben tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű

információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Mágocs-ér állandó vízű medre és a hullámtéri nádasok. A teljes területen vékony sávban húzódik végig, összes kiterjedése 62 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nem tűzegképző nádasok (B1a), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló- és folyóvizek partjánál (BA), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vízű mocsarak (B6), aállóvizek (U9), őshonos fafajú facsoportok, erdősávok, faszorok (RA)
- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Terhelések csökkentése: Környezetvédelmi szabályozáson és hatósági ellenőrzésen keresztül megoldandó feladat a víztesteket érő mezőgazdasági, ipari és kommunális szennyezések és terhelések minimalizálása.

Víz kivétel: Jelenleg a Mágocs-ér medréről alapvetően öntözési célú vízkivétel történik. Az engedélyezett vízkivételi volumen kihasználása nagyrészt nyári kisvizes időszakokra esik, az ökológiai vízigény biztosítása érdekében szükséges lehet a vízkivételek korlátozása. Ennek érdekében javasolt az ökológiai vízigény meghatározása.

Vízvisszatartás, medertározás: a KE-1 kezelési egységen belül magában a csatornában javasolható vízvisszatartás, bögézés. A vízvisszatartásnak jelenleg nincsenek meg a műszaki feltételei. Ennek ellenére a vízügyi kezelővel folytatandó egyeztetések során vizsgálni érdemes, hogy hol lehetséges a víz visszatartása úgy, hogy tavasszal se okozzon káros belvízi elöntést. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket. A tanulmány kidolgozására és a vízvisszatartás lehetőségeinek keresésére csak a vízügyi kezelő Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatósággal egyeztetve, közös tervezés eredményeként van lehetőség.

Mederrehabilitáció: Vizsgálni szükséges a levágott ó-medrek és a csatorna víztere közötti kapcsolatot, s ahol nem biztosított, javasolt a szabályozott összeköttetés kialakítása, ezzel is javítva a hullámtéri szegélyterületek vízháztartását. Az ilyen típusú konkrét elképzelések tervezése során egyeztetni szükséges az érintett víztest vízügyi kezelőjével, az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatósággal az elképzelés megvalósíthatóságáról, az akadályozó tényezőkről.

Kotrás, üledékkitermelés kivitelezésével kapcsolatos javaslat: A középvízi meder jelenlegi állapotában (KE-1 kezelési egység) jellemző az üledékfelhalmozódás. A fenntartási munkáknak része a kotrás, és az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 01.- november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen un. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztshelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztshelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

Parti sáv felnyitása: a Mágocs-ér Nagy-Mágocsnál mintegy 6 kilométer hosszan kanyarog telepített, részben természetsterű, keményfaliget jellegű erdők között. Ezen a szakaszon a fásszárú vegetáció erősen leárnyékolja, ősszel hulló lombbal szórja be a vízteret, befolyásolva ezzel a víztest ökológiai viszonyait. Itt javasolt a partszegélyt benövő, illetve a vízbe borult idegenhonos fásszárúak eltávolításával a parti sáv részleges felnyitása.

Gazdálkodás: a gazdálkodás kizárására a vizes élőhelyekről nincs szükség. A jelenlegi gazdálkodás (legeltetés, kaszálás, halászati hasznosítás) folytatható a vizes élőhelyeken.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek érvényben kötelezően betartandó gazdálkodási előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás. (V06)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos. (V19)
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kijelölni. (V44)
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető. (V56)
- A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell. (V57)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Az általános kezelési javaslatokban megadott javaslatok egy része kifejezetten rekonstrukciós jellegű. Ilyen a vízháztartás stabilabbá tétele, a vízborítás tartósságának növelése, az időszakosan

visszatartott belvizekkel (bögézés) a vegetációs idő nagy részében a Mágocs-ér medrében magasabb és állandóbb vízszint tartása. Kedvező lehet a szélesebb hullámtéri szakaszokon és az egykori medervonulatokhoz, levágott kanyarulatokhoz tartozó mentett oldali árterületeken a szabályozott vízvisszatartás és víztározás. Vizsgálni szükséges a levágott ó-medrek és a Mágocs-ér víztere közötti kapcsolatot is, s ahol lehetséges, ott javasolt a szabályozott összeköttetés kialakítása, ezzel is javítva hullámtéri szegélyterületek vízháztartását. Felmérések alapján vizsgálni kell, hogy célzott kotrásokkal, más élőhelyek jelentős károsítása nélkül lehetséges-e mélyebb, nyílt vízterek kialakítása. A hosszú távú megoldást az egykori természetes vízrendszer, melyhez a Mágocs-ér is tartozott, realitásokhoz igazodó felélesztése jelenthet. Ennek kidolgozása jelen fenntartási terv lehetőségein túl mutat.

(6) Kezelési javaslatok indoklása

A feliszapolódott és az egykori közös vízrendszertől részben elvágott ér (csatorna) állandó vízterének fennmaradása, természeti értékeinek megőrzése csak aktív vízügyi beavatkozásokkal lehetséges. A folyamat elsősorban a kiváltó okok (medrek vízháztartásának javítása, vízvisszatartás, illetve víztöbblet biztosítása, tápanyag-akkumuláció kizárása, kotrás) megszüntetésével állítható meg. A felsoroltak közül a víztest jó ökológiai állapotának fenntartásához a legfontosabb a vízháztartás stabilabbá tétele, a vízborítás tartósságának növelése.

Mivel a térség gazdálkodási szerkezetéből adódó vízigény alapvetően öntözési célú vízigény, mely esetében a kitermelés általában egybe esik a vízfolyások kisvízes időszakával, ezért előfordulhat, hogy a potenciális vízkivétellel terhelt érintett meder-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a vízhőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a mezőgazdasági területek felől a talajvízen keresztül érkező diffúz terhelés mértékének aktuális fajlagos (vízhozamra vetített) növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a jelölő, ill. javasolt jelölő fajok (pl.: szivárványos ökle) környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a közösségi jelentőségű természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150) élőhely és a jelölő fajok védelme érdekében a hínárnövényzet és emerz mocsári növényzet állandó fenntartása, legalább az egyik parton.

A fenntartási munkák közé sorolható kotrás során a mederben található üledék kitermelésével együtt a mederből eltávolításra kerül az üledékben gyökerező mocsári növényzet és hínárnövényzet túlnyomó része, ill. a nem gyökerező hínárnövényzet jelentős része is. Az üledékkel és a növényzettel párhuzamosan fizikailag sérül, ill. eltávolításra kerül a mederből a bentikus életformátípusú, ill. a metafitikus életformátípusú fajok állományainak nagy része. Egy teljes keresztmetszélyt érintő mederkotrás követően a meder még legalább 2-3 évig nem lesz alkalmas élőhely a különböző növényállományokhoz kötődő fajok állományai számára. A növényzet eltávolításával jelentősen sérülnek a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530) élőhelytípusba sorolt élőhelyfoltok, ill. a növényzethez kötődő jelölő szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) állományai, valamint az ökle szaporodásának feltételét jelentő kagylók állományai.

A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén csökkenthető a mederben a fiatal halivadékok érintettsége, hiszen idősebb korban jobban képesek elkerülni a veszélyforrásokat

A középvízi meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, illetve hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó fajpopulációk legalább 50%-ának, melyek így túlélnek a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret. A meder felében maradó laza üledék biztosítja, hogy a jelölő mocsári teknős (*Emys orbicularis*) számára legyen megfelelő telelőhely.

Az élőhelyrekonstrukciós jellegű javaslatok a közösségi jelentőségű természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150) élőhely, illetve a közösségi jelentőségű szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*) fajok fennmaradása érdekében szükségesek. A nád aratására vonatkozó szabályozás az élőhely károsításának és a jelölő fajokat is magában foglaló életközösség zavarásának elkerülését szolgálja.

(7) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatokat nem teszünk.

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Mágocs-eret kísérő gyepek, gyepfragmentumok: szikes rétek, valamint az azokkal mozaikoló zsiókás szikes mocsarak, mézpázsitos szikfok- és vakszik növényzet, ártéri mocsárrétek, magassásosok és szárazodó változataik, továbbá löszpusztarétek, cickórós puszták és száraz, gyomos gyepek. A szikes rétek több szakaszon is kísérik keskeny sávban a Mágocs-eret, míg szikes élőhely-mozaikok csak a szélesebb hullámtéri öblözetekben, az ó-medrek környezetében található. Kialakulásuk és fennmaradásuk a hullámtéri peremterületein a talajminőségnek, a talajátalakulási folyamatoknak, s a szikesedésnek kedvező talajvíz-fluktuációnak köszönhető. A töltéseken, útmezsgyéken, a csatorna medrének szélein, ó-medrekhez kapcsoló hátakon található löszpusztarétek, cickórós pusztafoltok és gyomos, száraz gyepek kiterjedésük alapján meghatározó élőhelyei a Natura 2000 területnek. Szikesedő, de még mocsárrét (D34) jellegű degradálódó, gyomosodó (OB), gyakran nádasodó fragmentumok keskeny sávokban, fragmentálisan helyezkednek el az Árpádhalom Nagymágocs közötti hullámtérben. A kezelési egység összes kiterjedése 33,9 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6) szikes rétek (F2), üde mézpázsitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap és vakszik növényzete (F5), nem tűzegképző nádasok (B1a), mocsárrétek (D34), nem zombékoló magassárrétek (B5), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), cickórós puszták (F1b), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440)

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18) Korm. rend előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- A nádatartás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- Felületés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68)
- Legeltethető állatfaj: kecske. (GY69)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- A szénát a kaszálást követő 2 héten belül össze kell gyűjteni és eltávolítani a területről, vagy sávokban elégetni. (GY86)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92)
- fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészékének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján. (GY103)
- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező (GY105)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- A legelésbiztosított területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A gyepek vízháztartásának javítása, degradációjukat okozó kiszáradásuk megakadályozása ökológiai vízigényüket figyelembe vevő, szabályozott mederszintű vízmegtartással (bögészés) és a vízvezetések megszüntetésével érhető el. Vizsgálni szükséges a levágott ó-medrek és a csatorna víztere közötti kapcsolatot, ahol nem biztosított, javasolt a szabályozott összeköttetés kialakítása. Az állandóbb, emelt vízszint a mederben a hullámtéri talajok vízháztartására is kihat, s biztosíthatja a szikes mocsarak számára szükséges mennyiségű átszivárgó vizet. Hosszú távú megoldást az

egykori természetes vízrendszer, – melyhez a Mágocs-ér is tartozott, – realitásokhoz igazodó felélesztése jelenthet, ez a KE-1 egység esetében is megjelenik. A szikes élőhelyek területaránya a talajviszonyok ismeretében jelentősen nem növelhető, egyéb élőhely-rekonstrukciót és élőhely-fejlesztést nem igényelnek.

A környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt a löszgyepek jellegtelenedése, fragmentálódása figyelhető meg. Főként a Natura 2000 terület szegélyein található állományok veszélyeztetettek. Egyes szakaszokon a cserjésedésük előrehaladott. Az őshonos cserjések túlzott terjeszkedése kedvezőtlen, ezért aktív kezelésekkel szükséges fenntartani vagy helyreállítani a gyepeken az optimális szoliter és csoportos cserje előfordulást, illetve az összefüggő cserjések és löszgyepek mozaikjainak ökológiai szempontból kedvező arányait. Szerkezetük és fajkészletük megőrzése, jobbulása alapvetően az extenzív gazdálkodás fellendülésétől, elsősorban a külterjes legeltetéstől várható. A kaszálására és legeltetésére vonatkozó előírások hatására természetesebb fajdiverzitás alakulhat ki.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatokat nem teszünk.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szikes élőhelyek a csatorna megépítése és a klimatikus vízhiány okozta talajvízszint-süllyedés miatt kilúgozódás által veszélyeztetettek. Különösen a felszín közeli sófelhalmozódást, felszín közeli talajvízszintet kedvelő vakszikek, mézpázsitos szikfokok, ürmöspuszták vannak veszélyben. A szikes rétek a víztöbblet, a morfológiai adottságok, valamint a tápanyag-felhalmozódás és a kezelés hiánya miatt egyes foltoknál cserjésedés-fásodás indult meg, míg a zsiókás mocsarak elnadasodhatnak.

A talajvízszint erőteljes csökkenése a szikes élőhelyek (pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) jelölő élőhely) kiszáradását és átalakulását hozhatja magával. Ezért fenntartásukhoz szükséges a Mágocs-ér vízháztartásának javítása. Szerkezetük és fajkészletük megőrzése, jobbulása alapvetően az extenzív gazdálkodás fellendülésétől, elsősorban a külterjes legeltetéstől várható. A mézpázsitos-vakszikes mozaikok esetében elsősorban a legeltetés (főként juh) a megfelelő hasznosítás. Mind a kaszálás, mind pedig a legeltetés (állatlétszám/legeltetett terület nagysága) a gyepek aktuális ökológiai állapotát figyelembe véve végzendő. A kaszálására és legeltetésére vonatkozó előírások hatására természetesebb fajdiverzitás alakulhat ki.

A közösségi jelentőségű *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) és degradált változataik ökológiai vízigényének figyelembe vevő, szabályozott mederszintű vízmegtartás, és a természetes vízháztartásukat befolyásoló vízvezetések megszüntetése hosszútávon ezen élőhelyek fenntartása érdekében alapvető fontosságú. Kezelés híján az özöngyomok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) megszűnés szintjéig degradálhatják az élőhelyet. Javasolt a rétgazdálkodás jellegű hasznosítás, amikor is a májusi-júniusi kaszálás után meghatározott állatlétszámmal sarjlegeltetés folyik. Kiemelkedő fontosságú az özönfajok terjedésének megakadályozása, egyéb hasznosítás híján legalább rendszeres száruzással. A szegélyező szántók felől a beszántás egyes szakaszokon közvetlenül veszélyeztetheti a gyepeket. A szántó-gyep határterületeken a tápanyag utánpótlás és a növényvédő szerek használata gyomosodást, illetve jellegtelenedést okozhat.

KE-3kezelési egység

(1) Meghatározása: Erdők, fasorok és cserjések. Puhafás és keményfás jellegtelen erdők, őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők, idegenhonos fásszárúak telepített és spontán állományai. Üde és gyepűrózsás-kökényes, valamint idegenhonos cserjések, őshonos és nem őshonos fajú ültetett fasorok. A 39,8 ha erdőnek és fasornak térképezett területből (ennyi a kezelési egység teljes kiterjedése) 12,49 ha a körzeti erdőtervezéssel érintett erdő. Természetvédelmi célú erdő nincs.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű uralta állományok (P2c), őshonos fafajú facsportok, erdősávok, fasorok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), ültetett akácok (S1), nemesnyárasok (S2), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Árpádhalm 2A, 2TI, Nagymágocs 22A, 22B, 22C, 22CE, 22D, 22TN, 22ÚT, 22VF, 23B, 23C, 23D, 23E, 23NY, 23TN 1, 23TN 2

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A jelenlegi faállományok főképp az egyéb kemény lombos kategóriába tartoznak, emellett van kocsányos tölgyes és akác is. A jelenlegi erdőterv szerint a távlati célállományok főképp egyéb kemény lombos erdők, elegyes kőrisesek kocsányos tölgyesek. Ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg, illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb keménylombos fafajok közül a hazai, termőhelyhonos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben. Egy erdőrészletben akác, egyben pedig cser a távlati célállomány, ezekben is inkább őshonos, illetve tájhonos fafajt kellene alkalmazni. Idegenhonos állományok hosszú távú fenntartása, már szaporítóanyag-termelésük okán sem javasolt. Rövidtávú célként fogalmazható meg a kezelési egységbe tartozó erdők szerkezetének és fajkészletének természetesebbé alakítása. A hullámtérbe eső erdők fenntartása, természetességük javítása csak az inváziós fásszárúak kizárásával, illetve visszaszorításukat biztosító erdőgazdálkodás/erdőkezelés bevezetésével lehetséges. Ennek hiányában várható a ligeterdő foltok cserje és másod- néha még első lombkorona szintjében is az idegenhonos fásszárúak degradáló hatásának erősödése. A természetesebb állományok vágáskorát javasolt emelni, a tisztítások/gyérítések/egyéb termelések során az özönfajokat a lehetséges legnagyobb mértékben vissza kell szorítani. A tarvágásos véghasználatok számát és területét minimalizálni vagy mellőzni szükséges. Hosszú távú cél a talaj és vízháztartási viszonyok szerint természetközeli puha- és keményfa ligeterdő foltok felnevelése. Ennek érdekében javasolt az őshonos fafajok magszórásra képes idős egyedeit – üzemtervezett erdőben és azon kívül is – mind az erdőgazdálkodás, mind egyéb kezelés során kímélni a genetikai állomány átmentése miatt. Vágásterületeken hangsúlyos az inváziósoktól mentesített hagyásfa-csoportok meghagyása. Kikerülhetetlen tarvágásos véghasználat esetén a természetközeli foltok helyi génkészletének megőrzése érdekében minden esetben vizsgálandó, hogy a letermelt állományok tuskósarjra való – legalább részterületes (pl. szegélyeket érintő) felújítása megvalósítható-e (elszörtan álló egyedek esetében is). A tájra jellemző egyéb cserje fajok (veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*), kányabangita (*Viburnum opulus*) stb.) ültetésével lehet színesíteni a cserjések fajkészletét.

(4) Gazdálkodáshoz kötődő, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv (Marosszög-csanádi) (hatályos 2008.01.01 – 2017.12.31)
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során, a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljes körű kímélete. (E19)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- A egyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29)
- Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása. (E57)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőszyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják. (E75)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatok azok a szerkezetátalakítást célzó javaslatok, amelyek az általános javaslatok között is szerepelnek.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatokat nem teszünk.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az élőhelyi felmérések alapján, a területen található őshonos fafajok alkotta erdőfoltok zöme szerkezetében és fajösszetételében csak részben mondható természetszerűnek. Állapotuk fenntartása és javítása természetvédelmi szempontokat figyelembe vevő erdőgazdálkodással lehetséges. Az erdészeti munkák, fahasználatok szabályozása az erdő, mint élőhely folytonosságának megőrzését segíti. A gyep-erdő valamint a gyep-őshonos cserjés mozaikok esetében az arányok optimalizálásával, az tájidegen fajok visszaszorításával, utóbbi esetben táj jellemző cserjék ültetésével a természetes élőhely- és fajdiverzitás növelhető (pl. rovar és madárfajok). A javaslatok betartásával a tavi denevér (*Myotis dasycneme*) számára megfelelő élőhelyek kiterjedése növelhető.

KE-4kezelési egység

(1) Meghatározása: Egyéves és évelő nagyüzemi szántóföldi kultúrák, extenzív szántók és gyümölcsösök, valamint fiatal parlagok és ugarok. A szántók nagy része elszántás. Elszórtan mindenütt előfordulnak kis foltjaik. Összes kiterjedésük 7,4 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), extenzív szántók (T6), extenzív szőlők és gyümölcsösök (T8), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Jelenleg nincsenek jogszabályban megadott kötelező előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező. (SZ04)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szervet. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül

nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)

- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki. (SZ12)
- A parcella szélein legalább 3 méter széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ14)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges. (SZ20)
- Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos. (SZ21)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t. (SZ34)
- Tápanyag utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37)
- Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető. (SZ49)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, spontán felhagyással. (SZ53)
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése; tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67)
- A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell. (SZ68)
- Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése. (SZ74)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A szántók aránya viszonylag magas a területen. Egy részük a Natura 2000 terület határzónájában történt elszántás. Ezeknél szükséges az eredeti állapot helyreállítása. Az ó-medrekhez kapcsolódó háti területek szántóinál hosszú távon a meglévő szántók rekonstrukciós program keretében történő visszagyepesítése (felhagyás, spontán gyepesedés és gyepesítés) támogatandó célkitűzés. Addig is környezetkímélő, lehetőleg tájfajták vetésével végzett növénytermesztés a rövid és középtávú cél

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatot nem teszünk

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A Mágocs-ér sérülékeny ökológiai folyosóként működő hullámterét jelentősen veszélyezteti a kísérő területeken folyó nagytáblás intenzív gazdálkodás. A működő szántóknak a Natura 2000 terület határát jelentő szegélyeinek gyepesítése nem csak élőhelyi előnyökkel jár, hanem növeli a

külső területekről érkező káros hatásokkal szembeni védelmet. Az esetlegesen elszántott természeti területrészek helyreállításuk során újra a jelölő élőhelyekké alakulhatnak. A javaslatok mind a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), mind a síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhelyeket pozitívan érintik, kiterjedését növeli.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Telephelyek, tanyák, családi gazdaságok, utak. A kezelési egységbe csatorna-átjárók és vízszabályzó műtárgyak (zsilip) is tartoznak. Az összes kiterjedésük 2,6 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek érvényben kötelezően betartandó gazdálkodási előírások

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatot nem teszünk

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatokat nem teszünk.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Az ingatlan nyilvántartásba vett földutak esetében fontos azok folyamatos karbantartása, hogy az útelhagyásos gyepek megakadályozhatók legyenek. A Natura 2000 területet érő káros hatások csökkentése és kizárása fontos feladat. A kezelési egységbe tartozó telephelyek potenciális és aktuális hatásait a hatályos környezetvédelmi és birtokügyi szabályozás alapján jelentősen lehet csökkenteni

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó utak (kivéve földutak), átjárók, műtárgyak nagy része karbantartott ezért egyéb kezelést nem igényelnek..

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva jelennek meg az önkéntesen vállalható kezelési előírások között és az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok között.

A KE-1 esetében a vízfolyással kapcsolatosan megfogalmazzuk a vízháztartás stabilabbá tételének, a vízborítás tartósságának növelésének szükségességét, amelyre konkrét beavatkozás tervezés nélkül nem adható meg.. Vizsgálni szükséges a levágott ó-medrek és a csatorna víztere közötti kapcsolatot, s ahol nem biztosított, javasolt a szabályozott összeköttetés kialakítása. A hosszú távú megoldást az egykori természetes vízrendszer, melyhez a Mágocs-ér is tartozott, realitásokhoz igazodó felélesztése jelenthet. Ennek kidolgozása jelen fenntartási terv lehetőségein túl mutat.

A KE-2 egység esetében is a gyepes vízháztartásának javítására adunk javaslatot, szabályozott mederszintű vízmegtartással (bögézés) és a vízelvezetések megszüntetésével.

A KE-3 egység esetében a szerkezetátalakítási javaslatok élőhelyfejlesztésnek tekinthetők.

A KE-4 egység területén az elszántások esetében szükséges az eredeti állapot helyreállítása. Az ó-medrekhez kapcsolódó háti területek szántóinál hosszú távon a meglévő szántók rekonstrukciós program keretében történő visszagyepesítése (felhagyás, spontán gyepesedés és gyepesítés) rekonstrukciós célkitűzés.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

KE-1: szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*)

KE-3: tavi denevér (*Myotis dasycneme*)

A jelölőnek javasolt szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) állományának fennmaradása érdekében vizsgálni kell a műtárgyak mellett tájba illesztett, természetszerű hallépcsők, halcsatornák kialakításának lehetőségét.

A fészkelő madárvilág, főként a gyepes élőhelyekhez kötődő ritka fajok (kék vércse (*Falco vespertinus*), szalakóta (*Coracias garrulus*)) állományainak fenntartása érdekében javasolt szoliter fákon, facsoportokban, erdőfoltokban és erdősávok szegélyeiben költőládák, odúk kihelyezése

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése. A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10-12 évente.

A jelölőnek javasolt szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) esetében a litorális zónában nappali időszakban elektromos halászgéppel végzett adatgyűjtés, legalább két eltérő aspektusban, 5 évente.

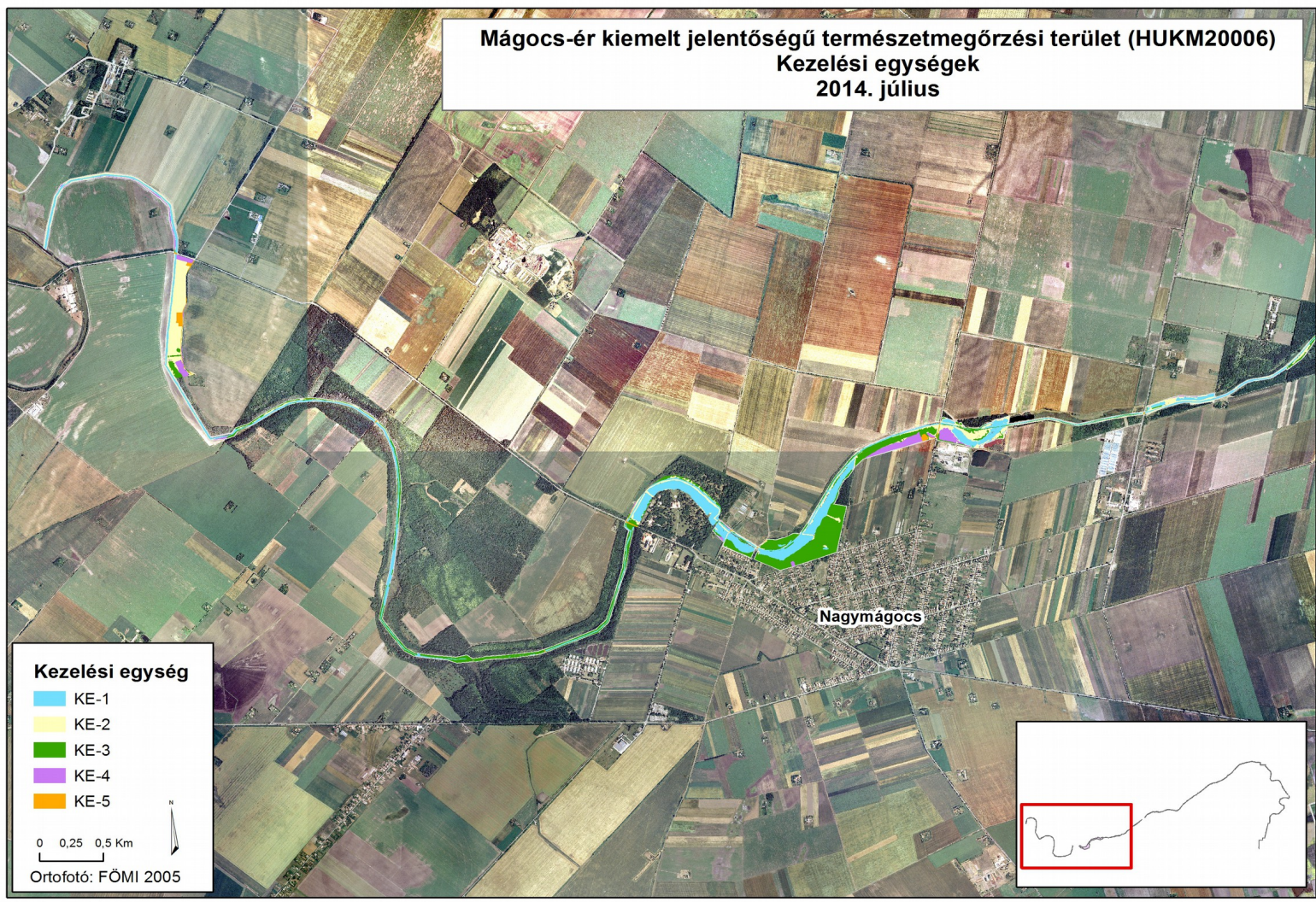
A területen jelölő mocsári teknős (*Emys orbicularis*) monitorozását az NBmR protokoll alapján kell monitorozni, 5 évente.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozásának ismétlése indokolt, a vizsgált, életnyomok szempontjából potenciális jelölőhelyek újbóli ellenőrzése jelezheti a faj állománytendenciáját a területen.

3.2.5. Mellékletek

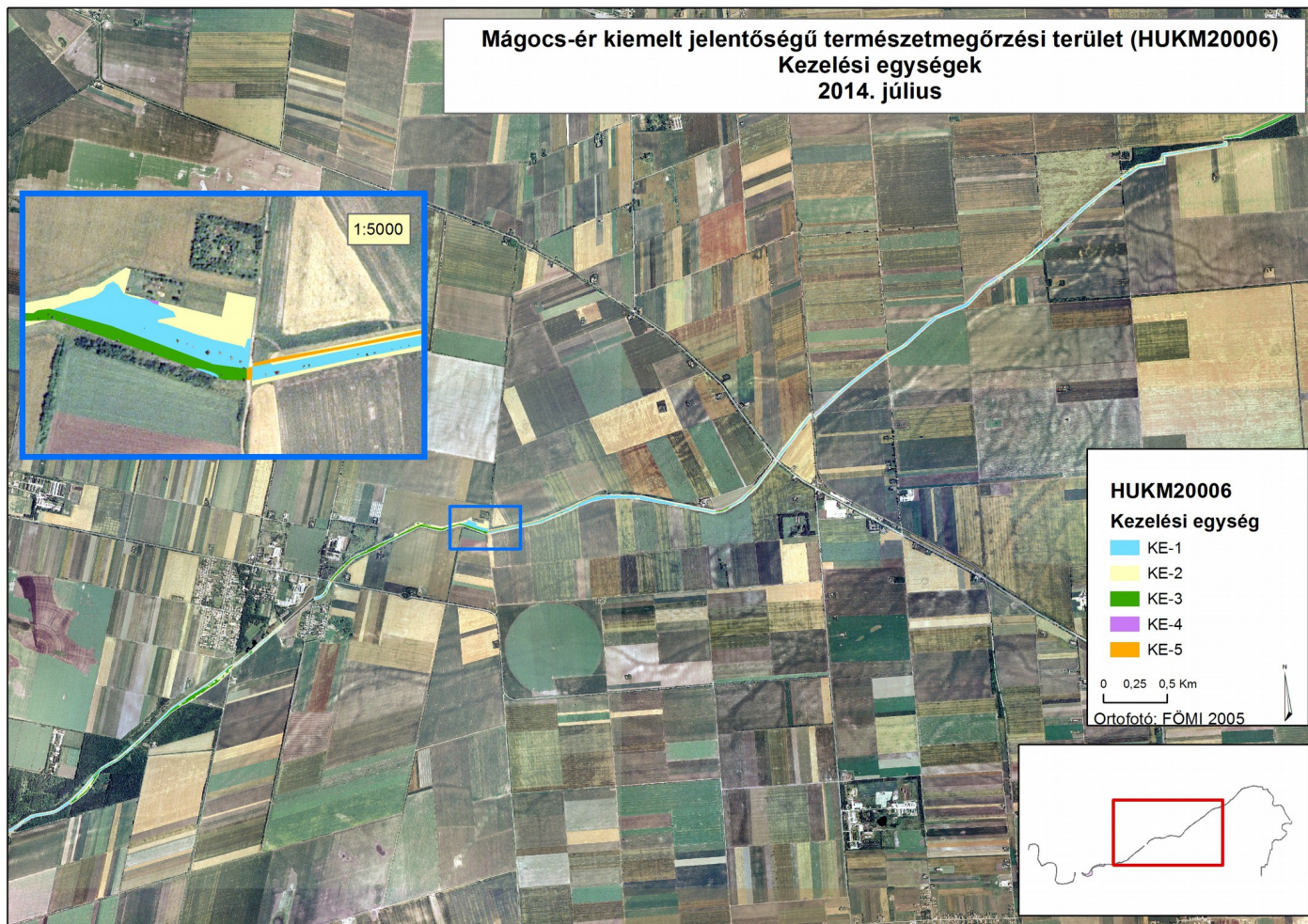
A területet hossza miatt papír alapon nagyléptékű térképeken mutatjuk be, 1:5000 méretarányú térképek elektronikus formátumban érhetők el.

A tervezési terület kezelési egységei 1.

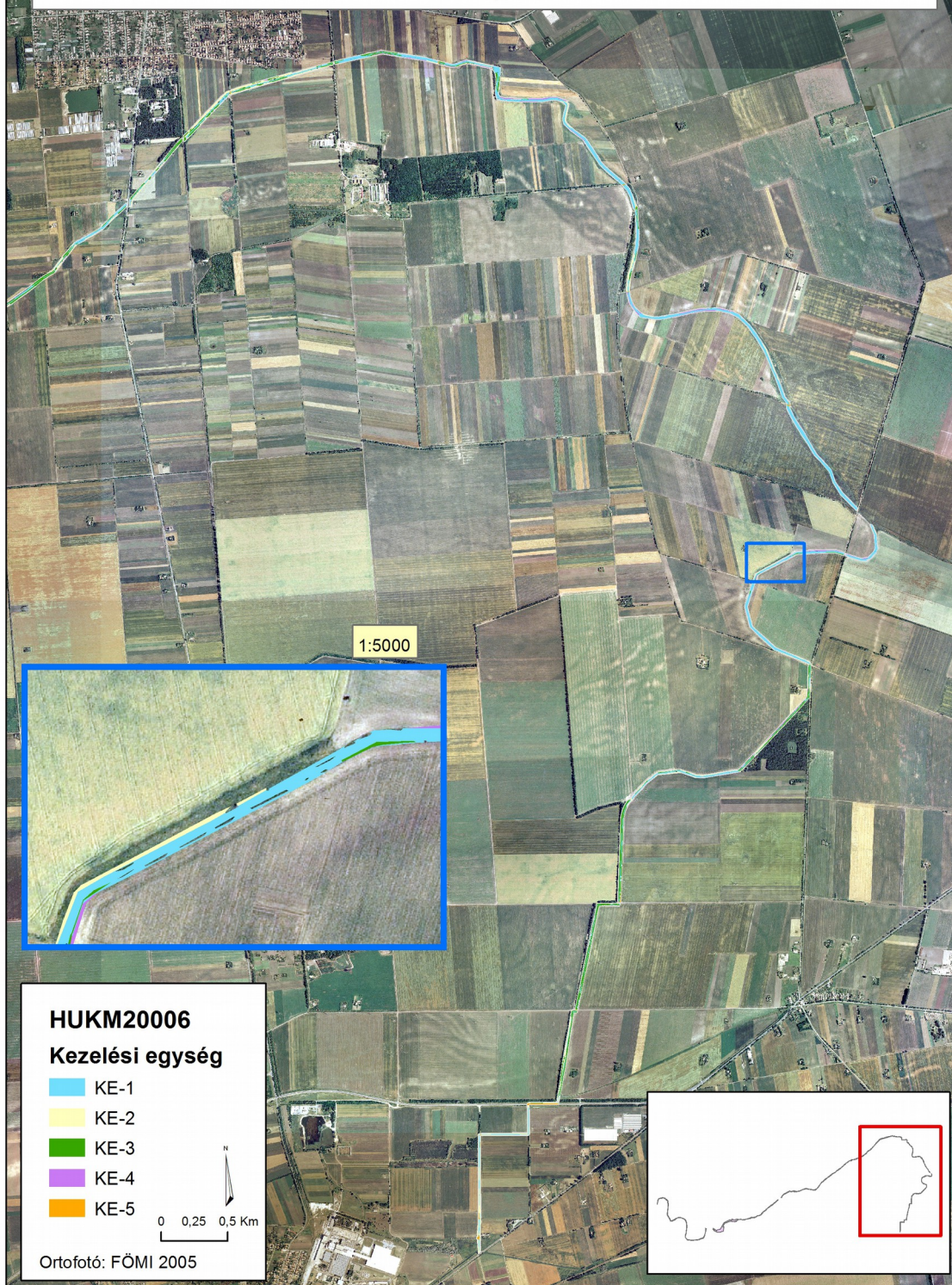

A tervezési terület kezelési egységei 2.

Mágocs-ér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUKM20006)
Kezelési egységek
2014. július

A tervezési terület kezelési egységei 3.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a terület tényleges hasznosítási módjaira, jellemzően a különböző művelési ágakra kerülnek meghatározásra. Ezek az összes, adott területhasználati móddal (művelési ággal) érintett kezelési egységre vonatkoznak (KE1-5).

A kezelési javaslatok megvalósítása során az alábbi fontosabb körülményeket kell figyelembe venni:

- A tervezési terület nem érint egyedi jogszabályban létesített védett területet, ex lege védett területet, ezért nem készült rá kezelési terv.
- A terület a Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza részvízgyűjtőjéhez, annak az Alsó-Tisza bal part tervezési alegységéhez ((2-19 Kurca alegység) tartozik.
- A terület a Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó övezetével 91,73 %-ban, pufferterületével 8,27 % területi átfedésben van.
- A területek egyötöde van magántulajdonban, a többi, különböző alrendszeren keresztül az állami tulajdon részét képezi (közel 50 %-a vízgazdálkodási terület).
- A legnagyobb arányban művelésből kivett területek vannak (73 %), majd gyepek (legelő, rét) találhatóak (15 %), és még az erdőt kell megemlíteni 10 %-al.
- A gyepek közel felét kaszálják, másik nagyrésze vizes élőhely, a maradékon szántóföldi művelést folytatnak illetve becserjésedett.
- A Mágocs-ér csatorna kizárólagos állami tulajdon (főként a művelésből kivett részek), melynek kezelői feladatait az Alsó-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság látja el.
- A kevés szántón vegyes, gabonanövény alapú növénytermesztés folyik.
- Figyelembe kell venni az élővíz medrét, annak parti sávját és kapcsolódó partmenti részeit (jellemzően kivett művelési ágban nyilvántartva).

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A Mágocs-ér partmenti részei, közelében lévő területek a MEPAR szerint „árvíz-veszélyeztetett területekhez”, a Mágocs-ér medre pedig a „vízvédelmi sávhoz” tartoznak. Több területrész tartozik az „Eutróf Nitrátérzékeny Terület” kategóriába.

A legnagyobb arányú művelésből kivett területeken nem igényelnek területalapú agrártámogatást. A ténylegesen gyepeként hasznosított részekben lehetőség van a Natura 2000 gyepterületek kompenzációs kifizetését igényelni, a szántón pedig az egységes területalapú támogatást (SAPS). Emellett ezek a gazdálkodók részt vehettek a horizontális szántó és gyep agrár-környezetgazdálkodási célprogramokban is 2009-2014 között (terepbejárások, interjúk, gazdafórum alapján, de pontos adatok nem állnak rendelkezésre).

A területen folyó gazdálkodást érintő, kifejezetten területalapú agrártámogatások közül a horizontális agrár-környezetgazdálkodási kifizetések a legfontosabbak, amelyeknek jelentős természetvédelmi, illetve természetkímélő gazdálkodást befolyásoló vonzatai vannak. A horizontális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok (integrált szántóföldi növénytermesztési, extenzív gyepgazdálkodási) előírásai jórészt lefedik a szántókra és gyepekre megfogalmazott alapszintű kezelési javaslatokat, így az ezekben való részvétel nagyban segíti a természetvédelmi célok megvalósulását, a területrészek megfelelő kezelését. Ennek kedvező hatása vízvédelmi szempontból elsősorban a Mágocs-ér medréhez közel eső, szomszédos szántóknál és gyepeknél jelentkezik.

A tervezési terület meghatározó részének kezelése szempontjából legjelentősebb hatású agrár-környezetgazdálkodási célprogramok 2014.08.31-el véget érnek.

A területen erdői tekintetében az erdőgazdálkodók által igénybe vett erdészeti támogatási programokról (erdő-környezetvédelem, szerkezet átalakítás, erdő- és agrár-erdészeti rendszer létrehozása) nincsenek elérhető adatok.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A 2014.08.31-el lezáruló 2009-2014 agrár-környezetgazdálkodási támogatások folytatását jelentő, következő agrár-környezetgazdálkodási programot minél előbb javasolt elindítani.

Javasolt a teljes tervezési terület beemelése a Magas Természeti Értékű Területek új rendszerébe. Ez által a zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok magasabb kifizetési összegű és nagyobb természetvédelmi hozadéku, kifejezetten természetkímélő agrár-környezetgazdálkodási intézkedések is elérhetővé válnának a terület gazdálkodói számára (minden művelési ágat érintően).

Ki kell emelni a vízfolyásokat, azok árterületét érintő jövőbeli agrártámogatási-kifizetési programok bevezetésének fontosságát, amihez alapot ad a jelenlegi MEPAR lehatárolás is.

A kezelési egységek (KE1-5) szempontjából fontos a következő javaslatok megjelenítése jövőbeli agrártámogatási programok intézkedéseinél és előírásainál (az érintett művelési ágakra vonatkozóan):

- felszíni- és talajvizek fokozott védelme tápanyagterheléssel és vegyianyag-szennyezéssel szemben, valamint a szaporodási időszakban végzett beavatkozásoktól; itt kiemelhető a felszíni vizek partmenti pufferzónáinak megjelenítése, kapcsolódó előírásainak különálló kezelése;
- javasolt a szántóterületek kezelt parlag, még inkább gyep illetve vizes élőhely felé történő spontán vagy irányított átalakításának kiemelt támogatása;
- általánosságban az inváziós növényfajok visszaszorításának támogatása alapvető fontosságú;
- fentiek esetében alapfeltétel az érintett művelésből kivett területrészek beemelése a támogatható területek közé;
- gyepek esetében a kaszálási időpont meghatározására, illetve a kaszálásból kizárt területek lehatárolása az évekre előre megadott konkrét időpontok helyett alkalmasabb a nemzeti park igazgatóság által a gazdálkodóval közösen kidolgozott és évente felülvizsgált „kaszálási terv” alkalmazása; rugalmasabb alkalmazkodást tesz lehetővé az eltérő évjáratú csapadékviszonyokhoz és a változó gazdálkodási adottságokhoz (szénaigény, géppark).

Fontosabb kiindulási aktuális jogszabályok:

- agrár-környezetgazdálkodási támogatások (időszak: 2009-2014, 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet és kapcsolódó rendeletei),
- nem termelő beruházások támogatása (időszak: 2009-2014, 33/2008. (III.27.) FVM rendelet),
- Natura 2000 gyepterületek kompenzációs kifizetése (269/2007 /X. 18./ Kormányrendelet, 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet),
- 46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alaphoz az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól,

- 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről,
- 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről,
- 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól.

A KE1-5 kezelési egységek által érintett egyes művelési ágakra, hasznosítási módokra javasolt agrártámogatási-kifizetési előírások lényegében átfedésben vannak az új, várhatóan 2016. elejétől bevezetendő „Vidékfejlesztési Program 2014-2020” vonatkozó, jellemzően területalapú intézkedéseivel és műveleteivel. Ezért előremutatónak tarjuk azok rövid ismertetését a következőkben:

Nem termelő beruházások támogatása mezőgazdasági területeken:

- Madárvédelmi célú eszközbeszerzések (madárbarát kaszáláshoz vadriasztó lánc beszerzése, madárvédelmi berendezések beszerzése /jellemzőn fészekodúk/)
- Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások (inváziós növényfajok visszaszorítása gyepterületeken, tartós zöld ugar létesítése szántóterületeken, gyeptelepítés, sövény telepítése mezőgazdasági táblák szegélyein)
- Vízgazdálkodási beruházások (területi vízvisszatartást szolgáló vízi létesítmények kialakítása, partmenti pufferzóna kialakítása)

Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása – horizontális (gyepegzaldalkodásos extenzív állattartás fás területen, mezővédő fásítás kialakítása)

Erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

- Az erdei ökoszisztémák környezeti értékének növelését célzó beruházások – horizontális és innovációs (ökológiai célú erdőszerkezet átalakítás őshonos fajokkal, mikroélőhelyek kialakítása és fenntartása)

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések

- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (szántó, gyepeg, ültetvény, vizes élőhely, nádas; külön vízvédelmi célú szántóterületek /nitrát, erózió, belvív, aszály, partmenti sáv/, természetkímélő gazdálkodási módszerek kiemelt földrajzi zónákban: Magas Természeti Értékű Területek, Natura 2000 területek és Víz Keretirányelv területek, választható előírásokból gazdálkodónként irányítottan/segítséggel összeállított vállalási csomagok, előírások eltérő környezeti hatása alapján súlyozva azok kifizetési értékét, belépő-alap-választható szinteztettséggel, alkalmazkodó pontozási rendszerrel)

Ökológiai gazdálkodás támogatása

- Ökológiai gazdálkodás (környezetkímélő gazdálkodás)

Kompenzációs kifizetések Natura 2000 gyepterületeken (jelenlegi rendszeren alapuló)

Kompenzációs kifizetések vízgyűjtő-gazdálkodási tervekbe felvett mezőgazdasági területeken

- Víz Keretirányelvhez kapcsolódó kompenzációs kifizetések (erózió- és belvív érzékeny területek, partmenti puffersáv)

Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken (jelenlegi KAT folytatása új lehatárolással: gyepeg megőrzése és takarmánytermő kultúrák támogatása)

Erdő-környezetvédelmi kifizetések (jelenlegi rendszeren alapuló: ápolás, felújítás, véghasználat)

Környezetvédelmi projektekre és alkalmazásban lévő környezetvédelmi gyakorlatokra irányuló közös megközelítések, ideértve a hatékony vízgazdálkodást, a megújuló energia alkalmazását és a mezőgazdasági tájkép megőrzését

- Együttműködésben megvalósuló fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás ösztönzése és megvalósítása (térégi szintű, komplex tájhasználati mintaprojektek)

Jövőbeli agrártámogatási rendszert érintő, kapcsolódó javaslatok:

Fafajcesérés szerkezetátalakítás támogatása: A magángazdálkodók számára a Natura 2000 előírások betartása sok esetben vállalhatatlan teher, amit jelenleg nem kompenzál megfelelő mértékben semmilyen támogatás (pl. letermelt akác állomány után őshonos fafajokból álló erdő létrehozása alföldi körülmények között). Emiatt javasoljuk a normatív területalapú támogatás mértékének átgondolását, újraszámítását.

Szaktanácsadás:

Kiemelten fontos lenne a természetkímélő gazdálkodási módszerek ismereteinek szaktanácsadókon keresztül eljuttatása a gazdálkodókhoz, egyrészt a helyi természetvédelmi szakemberek bevonásával, másrészt a jelenlegi tanácsadói állomány felkészítésével. A mostani agrár-szaktanácsadási rendszert mindenképp bővíteni kellene specializált, célzottan a Natura 2000 és Magas Természeti Értékű Területeken tevékenykedő szaktanácsadók egyedi hálózatával, amely természetesen integrálódna a rendszerbe, annak a koordinálásával működhetne.

Ezen szaktanácsadók kiválasztásában, felkészítésében és rendszeres magas szintű képzésében illetve szakmai háttéranyagokkal történő ellátásában részt kellene vennie az összes nemzeti park igazgatóságnak, a természetvédelmi tudásbázisoknak és kutatóhelyeknek (pl. MTA Ökológiai Kutatóközpont, egyetemi tanszékek), és a gyakorlati gazdálkodást is folytató természetvédelmi civil szervezeteknek. Ezen feladatokra pl. támogatott innovációs projekteket is lehetne fejleszteni a 2014-2020 Vidékfejlesztési Programon belül, vagy a KEHOP-on belül mint konstrukciót megjeleníteni és pályázati forrást nyújtani rá.

A szaktanácsadáshoz kapcsolódva fontos szerepe lehet a bemutató üzemeknek, amennyiben sikerül elegendő számú, példamutató természetkímélő gazdálkodást folytató nyitott gazdaságot bevonni a hálózatba, szerencsés esetben földrajzilag is lefedve a fontosabb élőhelytípusokat, tájegységeket. A nemzeti park igazgatóságok gazdálkodást folytató egységei az eddigiekhez hasonlóan ebben is úttörő szerepet vállalhatnak.

Ezen Natura 2000 fenntartási tervek előzőeket is segíthetik, pl. a területi szaktanácsadók felkészítését és terepi tanácsadói munkájukat, az agrártámogatási/vidékfejlesztési programokban résztvevő gazdálkodók felkészítését és ellenőrzéseit.

3.3.2. Pályázatok

Jelenlegi pályázatok

A tervezési területen jelenleg nincs olyan futó pályázat, amely meghatározóan érintené a kezelési egységek jelölő élőhelyeit vagy fajait, azok jelenlegi és tervezett kezeléseit.

Tervezett pályázatok

A tervezési területre vonatkozóan, annak célzott kezelésre jelenleg nem terveznek külön pályázatot.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területhez kapcsolódóan nincs egyéb javasolt eszköz a kezelési javaslatok megvalósításához.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

3.4.1.1. Érintettek elektronikus levélben történő megkeresése és tájékoztatása

A kommunikációs tervben meghatározott legfontosabb érintettekről a tervezési terület figyelembe vételével, célzott legyűjtéssel címlista került összeállításra. A megkeresett érintettek csoportjainak felsorolását a 3.4.2. *Kommunikáció címzettjei* című fejezet tartalmazza.

A címlista alapján a legfontosabb érintettek első körben elektronikus levélben kaptak tájékoztatást a tervezés elindulásáról és céljáról, a tervezés résztvevőiről, a tervről történő tájékozódási és a bekapcsolódási, véleményezési lehetőségekről. Az elektronikus levél tartalmazta a fő tájékozódási és véleményezési lehetőségként megadott honlap címét és egy közvetlen véleményezési email-címet, valamint mellékletként a tervezésről szóló tájékoztató dokumentumot is.

Második körben a legfontosabb érintettek elektronikus levélben figyelemfelhívást és tájékoztatást kaptak a terület fenntartási tervével kapcsolatban megtartandó gazdafórumról, annak pontos helyszínéről és időpontjáról, felkérve a címzetteket a részvételre, hogy véleményüket szóbeli formában is elmondhassák. A levél megerősítésként újból tartalmazta az egyéb, írásbeli véleményezési lehetőségek felsorolását is.

3.4.1.2. Honlap és email-cím

A tervezés információi (tervezésről és tervezőkről tájékoztatás, terv megismerési és letöltési lehetősége) minden érdeklődő számára szabadon hozzáférhető módon, kifejezetten a fenntartási tervekkel kapcsolatos kommunikáció céljára kialakított www.respect.hu/natura weboldalon jelentek meg. Ezen a honlapon lehetőség van közvetlen hozzászólási felületen is írásbeli véleményeket, javaslatokat eljuttatni a tervezésben résztvevők felé.

A honlap hozzászólási felületét kiegészítően egy külön, kifejezetten a fenntartási terv véleményezésére létrehozott email-cím is rendelkezésre állt az érintettek számára, hogy írásbeli hozzászólásukkal, javaslatukkal részt vehessenek a tervezés folyamatában (natura@respect.hu).

3.4.1.3. Sajtóközlemény és hirdetés

A tervezés megkezdéséről sajtóközlemény került kiadásra, főként a megyében érintett nyomtatott és elektronikus sajtóorgánumok részére. A sajtóközlemény röviden tartalmazott információkat a tervezés elindulásáról és céljáról, a tervezés résztvevőiről, a tervről történő tájékozódási és a bekapcsolódási, véleményezési lehetőségekről. A közlemény kiadását elsősorban internetes felületeken történő megjelenések követték.

A tervezés lényegi szakaszában, a sajtóközlemény tartalmával fizetett hirdetés jelent meg a leginkább érintett Békés megyében egy nagy példányszámú ingyenes kétheti lapban, amely számos érintetthez eljut (Csabai Mérleg, 2014. június 19., 28.000 példány), valamint a tartalma a lap internetes oldalán is megjelent (www.csabaimerleg.hu, 2014. június 5.)

3.4.1.4. Jegyzőkönyvezett terepbejárás

A tervezés lényegi szakaszában meg kívántuk ismerni a területen a legjelentősebb földhasználók ismereteit a témakörrel, szükségleteit és elvárásait. E célból terepbejárással egybekötött helyszíni interjúkat végeztünk a legfontosabb területhasználókkal. A helyszíni interjúkhoz készült egy részletes kérdéssor (bővebben a 3.4.4. *Kommunikációs melléklet* című fejezetben), ami alapján

minden fontos kérdés felmerült és a kapott válaszok írásban dokumentálásra kerültek. A terepbejárásokat, helyszíni interjúkat a kommunikációs tevékenységben részt vevő Körösök Völgye Natúrpark Egyesület helyi ismeretekkel rendelkező munkatársai bonyolították le 2014. június és július hónapban (időpontok és résztvevők: 2014.06.17. 2 fő; 2014.07.24. 2 fő; 2014.08.01. 2 fő; 2014.08.04. 2 fő). Az elhangzottokról a helyszínen interjú jegyzőkönyv készült.

A helyszíni személyes interjúk alanyait az érintettek elemzését követően választottuk ki: a jelentősebb földtulajdonosokat, a természetvédelmi örök által javasolt vezető gazdálkodókat, a nagyobb hatással lévő területhasználókat, a szabályozó és hasznosító szervezetek kerestük meg. A kapott információk jól felhasználhatónak bizonyultak a szakmai tervezés során, főként a kezelési javaslatok megfogalmazásánál.

3.4.1.5. Gazdafórum

A tervezési területet érintően a fenntartási tervvel kapcsolatban gazdafórum került megrendezésre 2014. augusztus elején. A gazdafórum az érintettek széles körében került meghirdetésre, amelyet a gazdálkodók esetében a területileg illetékes falugazdászokon és önkormányzatokon keresztüli tájékoztatás is megerősített.

A megrendezett gazdafórum helyszíne: Művelődési és Ifjúsági Ház (6600 Szentes, Tóth J. u. 10-14.), és időpontja: 2014. augusztus 19., 14.00 óra. A gazdafórumon 11 fő vett részt (kitöltött jelenléti ív, fényképek). A fórumon elhangzott véleményeket, kérdéseket és válaszokat emlékeztető rögzíti.

A fórum megfelelő lehetőség a terv szélesebb körű megismerésének és a kapcsolódó véleménynyilvánítás biztosítására. Az érintett gazdálkodók, érdeklődők, döntéshozó és felügyeleti szervek számára lehetőség nyílt a fenntartási terv részleteinek megismerésére, a tervezett intézkedések okainak és összefüggéseinek megértésére, illetve a szóbeli vélemények és javaslatok közvetlen tervezők felé történő megfogalmazására. A fórumon a fenntartási tervről a tervező BioAqua Pro Kft. szakértői és megbízottjai, illetve a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai adtak tájékoztatást, illetve válaszoltak a kérdésekre és fogadták a hozzászólásokat, javaslatokat – amelyek írásos emlékeztetőben kerültek rögzítésre.

3.4.1.6. Önkormányzati közzététel

A fenntartási terv önkormányzati közzététele a tervezési terület közigazgatási határok alapján érintett összes településének önkormányzatánál, az illetékes polgármesteri hivatalokban történt, lehetőség szerint kifüggesztés útján, illetve kiegészítésként helyi újságban vagy települési honlapon történő híradás révén.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeit a támogatási rendelet, illetve a korábbi tervezési kommunikációs projektek tapasztalatai alapján a következőkben határoztuk meg.

A fenntartási tervben előírtak végrehajtásában érintettek:

- érintett földhasználók, gazdálkodók
- érintett ingatlan tulajdonosok, vagyongazdálkodók
- területileg illetékes területi államigazgatási szervek
- érintett önkormányzatok
- érintett vízgazdálkodási társulatok
- érintett vadgazdálkodási szervek
- érintett vizeken a halászati jogok jogosultjai

- A fenntartási tervezés eredményeit felhasználó szakmai szervezetek:
- területileg illetékes falugazdászok és agrár szaktanácsadók
- területileg illetékes agrárgazdasági kamara, gazdálkodói szakmai szövetségek és más gazdálkodói érdekképviseleti szervek az érintett ágazatokban
- térségi szakterületi, környezetvédelmi és természetvédelmi társadalmi szervezetek
- területileg illetékes területi államigazgatási szervek

Az önkormányzatok, államigazgatási szervek, a területen működő civil és érdekképviseleti szervek elérhetőségei gyűjtés alapján rendelkezésre álltak. A területen érintett földtulajdonosok és vagyongazdálkodók megkeresése érdekében átnéztük a legfrissebb földhivatali adatokat. A földhivatali adatbázis másrészt segítette a legfontosabb, meghatározó véleménnyel rendelkező nagyobb gazdálkodók kiválasztásában is, amelyhez javaslataikkal segítséget nyújtottak a helyi terepi ismeretekkel rendelkező területileg illetékes Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrrei is.

A tájékoztató elektronikus leveleket a következő, a tervezési területen érintett célcsoportok kapták meg:

- közigazgatási határukkal érintett települési önkormányzatok (polgármesteri hivatalok: polgármester, jegyző): Csongrád megye: Árpádhalom, Nagymágocs, Szentes, Békés megye: Csorvás, Gádoros, Nagyszénás, Orosháza
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei főfalugazdásza és az érintett településeken illetékes falugazdászok; rajtuk keresztül a települések gazdálkodói, földhasználói
- a tervezési területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek: Tiszántúli/Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség, Nemzeti Környezetügyi Intézet Körös-vidéki/Alsó-Tisza-vidéki Kirendeltség, Békés/Csongrád Megyei Kormányhivatal, Békés/Csongrád Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága, Békés/Csongrád Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága, Békés/Csongrád Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága, Békés/Csongrád Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Békés/Csongrád Megyei Kirendeltsége, Magyar Államkincstár Békés/Csongrád Megyei Igazgatóság, Békés/Csongrád Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- érintett Vízgazdálkodási Társulatok, Körös-vidéki/Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság
- Dél-Alföldi Erdészeti Zrt. (DALERD)
- megyei Horgász Egyesületek Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara megyei Területi Szervezete
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei szervezete
- érintett LEADER Helyi Akciócsoportok
- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat megyei referense

Jegyzőkönyvezett terepbejárások, interjúk célcsoportjai:

Személyes megkeresésre, jegyzőkönyvezett terepbejárásra a jelentősebb nagyságú területen gazdálkodó, meghatározó területhasználók (akik legtöbb esetben földtulajdonosok is), a területi természetvédelmi őrök javaslataival megerősített helyi gazdálkodók esetében került sor.

A listát érintett Vízügyi Igazgatóságokkal és Vízgazdálkodási Társulatokkal, ágazati érdekképviseletekkel (Agrárgazdasági Kamara, Vadászkamara), területeket hasznosító szakmai szervezettel (Horgász Szövetség) és erdészettel (DALERD) egészítettük ki.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Lezajlott egyeztetések:

Fontosabb hozzászólások, kérdések és válaszok összefoglalása:

Gazdafórum: Művelődési és Ifjúsági Ház (6600 Szentes, Tóth J. u. 10-14.), 2014. augusztus 19., 14.00 óra

Hozzászólók: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara falugazdász

Területkezelői, gazdálkodói, hatósági interjúk: Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Csongrád Megyei Vadászkamara, Szentesi Vadásztársaság, DALERD ZRt.

Önkormányzati kifüggesztésekre érkezett hozzászólások: -

Honlapon (www.respect.hu/natura) és emailen (natura@respect.hu) érkezett hozzászólások: Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság.

Fontosabb kérdések, hozzászólások:

NÉBIH Erdészeti Igazgatóság kérdése, hozzászólása:

1. Miért kell olyan előírást betenni az anyagba, amely faj nem is él az adott területen?

Ha nincsenek jelölő fajok, akkor miért kell erőltetni a védelmét. Feleslegesen ne kerüljenek be előírások.

Válasz: Erdős javaslatok időközben módosultak, a jelölő madárfajokra vonatkozót a tervkészítő kivette.

NAK falugazdász kérdése, hozzászólása:

1. Az agrár-környezetgazdálkodással kapcsolatban lesz-e új információ, előrelépés szeptemberben?

Válasz: Erről nincs információ.

2. Az önkéntes vállalások között vannak olyanok, amelyek jogszabályi kötelezettség van ettől függetlenül is. Ez erőteljes ellentmondás.

Válasz: Megadott listából lehetett választani a javaslatokat, ahol egyes esetekben nem szerepelt, hogy az adott tevékenységet jogszabály tiltja.

Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (ATIVIZIG) véleménye:

1. Vizek kártételei elleni védekezést biztosító jogszabályok figyelembe vétele; vízborítás elvezetése és a nádaratás korlátozása árvízvédelmi szempontjai, felázott talajon folytatott munkavégzés problémája.

Válasz: A megalapozó dokumentáció vízgazdálkodás fejezetébe a jogszabályi környezet egyes részei beépültek.

2. További szempontokat is megemlítettek (kotrás, fenntartási sávok, vízjogi engedély módosításának lehetősége, stb).

Válasz: A tervező jelezte a tervben, hogy mindennemű rekonstrukciós tervezés csak az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatósággal egyeztetve folytatható, megelőzendő a vitás kérdések kialakulását.

3. Véleményük szerint a belvizek gyors elvezetése természetvédelmi érdek is.

Válasz: A tervekészítő nem módosította a veszélyeztető tényezőt, meghagyta a saját véleményét.

4. A 9+473 cskm szelvényben található tiltó a felvízen 35 km hosszan tart vizet, így annak negatív hatása nem látható be.

Válasz: A kérdéses veszélyeztető tényezőt a tervekészítő eltávolította a tervből.

5. Jelzi, hogy az üledékkotrás, mint veszélyeztető tényező elengedhetetlen része a fenntartási munkáknak.

Válasz: A tervekészítő tudomásul veszi, de nem vette ki a tényezők köréből, mivel ettől függetlenül a veszélyeztetés ténye fennáll.

6. Kritizálja a feliszapolódás veszélyeztető tényezőként való szerepeltetését.

Válasz: A tervekészítő mérlegelés után kivette a tényezőt a tervből.

7. Az ATIVIZIG továbbá tételesen felsorolta (21 pontban) azokat az önkéntesen vállalható előírás-javaslatokat, amelyek korlátoznák az alapfeladataik ellátását.

Válasz: A kezelési egységek időközben tovább formálódtak, és az összevonások után az inkriminált részek jelentősen átalakultak a teremben. Mindazonáltal a 21 pontból több megmaradt. Ezeket a tervekészítő benne hagyta az anyagban, mivel a javaslatok nem kötelező érvényűek.

8. További lényeges megjegyzésük, hogy a Mágocs-ér esetében javasolt bögézés, vízpótlás a meglévő műtárgyakkal nem lehetséges.

Válasz: A vízpótlást a tervező kivette a tervből, a bögézés a teremben hosszú távú megoldási javaslatként szerepel, továbbá azóta belekerült, hogy új felmérésre, és tervezésre van szükség az ATIVIZIG-gel együttműködve, a revitalizáció műszaki feltételeinek megteremtéséhez. A teremben szerepel, hogy jelenleg ennek nincsenek meg a műszaki feltételei.